ARVAMUS

Täna oled sina janu ja mina olen Sprite!

KÜLLE VIKS
Türi vallavalitsuse haridusspetsialist, lapsevanem

Teate ju küll seda Sprite'i reklaami? Siis teate ka seda, et janu ei võida kunagi...

Türi valla haridusvõrgu korrastamine on viimasel poolaastal tekitanud tõepoolest tunde, et nüüd me mängimegi janu ja Sprite'i ning igaühele on tähtis valida pool. Poole valimisel on peamiseks kriteeriumiks olnud igal võimalusel end teise poole seisukohtadele vastandada. Tulemust võib nimetada (olenevalt jällegi poolest) nii diskussiooniks, mustamiseks, enese õigustamiseks, kellegi üle irvitamiseks, statistikaks või mõneks muuks tegevuseks.

Kui eelmisel korral Rahvalehe kaudu teile selgitasin, mis ja missugusel põhjusel toimub, siis uskusin, et käimalükatud protsess lõpeb varem kokkulepitud tulemusega ning tulemuseni jõudmine on rahumeelne, argumenteeritud ja igaühele arusaadav. Eeldasin, et koolivõrgu korrastamisse kaasatud huvigrupid on aktiivsemad ja konstruktiivsemad kaasa rääkima ning seda kõike lähtuvalt eesmärgist – kas tänane valla koolivõrk vajab muutmist ning kui, siis missugune see muudatus välja peaks nägema. Paraku on praeguseks tekkinud olukord pigem hägune ja laialivalguv.

Kes selles süüdi on? Võimulolijad? Opositsioon? Haridus- ja kultuuriosakond? Kõik on süüdi? Keegi polegi süüdi?

Eks igaühel ole enda seisukohtade tõestamiseks ja kaitsmiseks omad väited. Kohati objektiivsed, siis jälle emotsionaalsed või hoopis nostalgilised. Olen korduvalt rõhutanud ka asjaolu, et haridusvaldkonda ei saa käsitada asjana iseeneses, vaid selle (võimaliku) muutmisega muudetakse kaudselt ka teisi valdkondi ning muudatused ühes valdkonnas ei too alati kaasa soovitud tulemusi teises valdkonnas.

Osal meie hulgast on haridusvõrgu korrastamise suhtes vastakad tunded ja arusaamad, mis tulenevad inimese erinevatest rollidest. Vallavolinik või vallavalitsuse liige võib samal ajal olla ju ka lapsevanem ja/või mõne haridusasutuse hoolekogu liige. Ka siinkirjutajal on oma lastele aeg-ajalt tüütu seletada, et „miks sa meie kooli kinni paned". Kindlasti ei ole vallavalitsuse haridus- ja kultuuriosakond see paljukirutud girl power, kelle juhtimisel vallas koole suletakse või kelle heldusel need samal kujul säilivad. Haridusvõrgu ümberkujundamine saab sündida ainult erinevate osapoolte koostöös.

Kõige lihtsam on süüdistada võimulolijaid, sest „nemad ju otsa lahti tegid". Asjaolu, et tellitakse uuringuid ning kaardistatakse valla koolide hetkesituatsioon, ei tee veel kellestki kurjamit. Vastupidi – tühjalt kohalt, ilma valdkonda uurimata valikute ja otsustuste tegemine oleks vastutustundetu. Loomulikult tuleb saadud - kogutud infoga aga ka sama vastutustundlikult ja arukalt ümber käia. Tuletan siinkohal meelde, et lähteülesanne valla haridusuuringu läbiviimiseks sai heakskiidu ikka sealsamas volikogus, kuhu kuulub nii võimulolijaid kui ka neid teisi. Lihtsam oleks olnud uuringu vajalikkuse üle vaielda lähteülesande koostamise ajal ning teema juba siis päevakorralt maha võtta. Mingil põhjusel jättis see teema tookord kogukonna külmaks. Kas põhjus oli tõesti ainult hapukurgihooajas?

Hämaraks jääb ka paanikaosakonna moodustamine selle ümber, et kellelegi pole taotluslikult infot jagatud. Toimusid ju – (lausa kolmel korral!) - ümarlauad Türi Kolledžis, kuhu olid oodatud kõik huvitatud ning ka küsimuste esitamise võimalus oli kõikidel. Ka siinkirjutajale ei olnud kõik nendel üritustel väljaöeldu sümpaatne, kuid ärakuulamise ja vastuvaidlemise võimalus oli olemas. Samuti lepiti juba lähteülesande koostamisel kokku, et tulemused ei ole valla jaoks 100% siduvad ning valikute tegemisel ja haridusvõrgu võimalikul ümberkujundamisel vaadeldakse haridusvõrku koosmõjus valla üldise arengusuuna ning majandusliku olukorraga.

Igal koolil on oma juht. Türi vallas on viimastel aastatel kombeks, et vähemalt korra kvartalis toimuvad haridus- ja kultuuriosakonna spetsialistide ning koolijuhtide vahelised infopäevad, kus antakse kiireloomulist infot valla koolikorralduse ja õpilastranspordi korralduse kohta, muudatuste kohta haridusalases õiguses jms ning vastatakse koolijuhtide küsimustele. Sellel õppeaastal on kogunetud kahel korral (28. augustil ning 16. oktoobril) ning mõlemal korral on olnud jutuaineks ka haridusuuring. Ei taha hästi uskuda, et koolijuhid info kiivalt endale hoiavad ning seda oma töötajatega ei jaga. Ka vallavolikogu hariduskomisjoni kuuluvad koolide esindajad, kes on sinna valitud printsiibil, et iga asutus oleks esindatud.

Ainukesed, kel ilmselt palju vastuseta küsimusi, on lapsevanemad. Lapsevanemana olen ka mina ise kuulnud haridusvõrgu korrastamise kohta väiteid, millel päris kindlasti tõepõhja all ei ole. Lapsevanemana võin aga ametnikurolli varna riputada ning mõelda isekalt-emotsionaalselt. Lapsevanemana loodan, et minu laste kool püsib veel kaua. Et suurepärased õpetajad ei lähe koolist minema. Et sellele õpetajale, kes teeb kordades rohkem kui temalt oodatakse, saaks maksta hoopis teises suuruses palka kui sellele teisele. Et koolis ei oleks enam ma-tulen-ja-lööb-sind-tüüpi õpetajaid. Et koolimajas oleks soe. Et koolitranspordi võimalused oleks paremad. Et klassijuhataja teaks, mis klassis tegelikult toimub. Et koolist ei tehtaks kolooniat. Et käskude-keeldude-reeglite-standardite järgimise tuhinas ei tekiks väärtuste ja vaimsuseta ühiskond ning riigieksami tulemused oleks vaid üks osa kooli kvaliteedinäitajaist.

Ametnikuna suudaksin neid ja paljude teiste lapsevanemate soove tagada juhul, kui sama mõtteviisiga inimesi oleks rohkem, vallaeelarvet kannatakas venitada nagu kummi ning (majanduslikult) heade aegade naastes loksuks kõik ideaalis paika.

Missugune on olukord praegu?

Usun, et ei leidu vabariigis täiskasvanud inimest, kes ei hoomaks, mida praegune majanduslik situatsioon tähendab. Meedia vahendab meile igapäevaselt, missugused valdkonnad peavad oma eelarveid kärpima ning missugusel viisil tuleb prioriteedid seada. Riigiisade jalgealune on heldelt jagatud valimislubaduste tõttu tuline ning eelarvekriisis käib pidev kangutamine olelusvõitluse nimel.

Aga see ei ole veel kõik. Tulenevalt eeltoodust ja millestki veel on haridus- ja teadusministeerium võtnud nõuks koolivõrku riiklikult korrastama asuda ning samal ajal saatnud riigikogusse ka täiesti uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu.

Muudki kohati kummalist on sealtpoolt kuulda.

Kui siiani vaieldi Türi valla haridusvõrgu korrastamisel selle üle, kas sulgeda Kabala kool kohe või natuke hiljem või kas panna see päris kinni või säilitada vähema kooliastmete arvuga ning kas Türi linn vajab praeguse kahe kooli asemel ühte uut või kolme astmepõhist, siis haridus- ja teadusministeeriumi avaldatud andmete valguses omandab senine vaidlus pisut teise tähenduse. Kui tänase (2. detsembri) Eesti Päevalehe lahti lõin, sain teada, et aastaks 2012 planeerib ministeerium Järvamaale senise seitsme gümnaasiumi asemel tervelt ühe puhta gümnaasiumi. Ei pea olema eriline taibu, et prognoosida, missuguses linnas see gümnaasium asuma hakkaks. Uus järgmisest õppeaastast jõustuv põhikooli- ja gümnaasiumiseadus näeb koolitusloa taotlemisel ette maavanemale senisest suuremad õigused – nimelt peaks maavanem oma nõusoleku andma lähtuvalt regionaalsest kokkulepitud hariduspoliitikast ning soovides teha Türile ühe puhta gümnaasiumi peaks selline kokkulepe ka eelnevalt maakonna tasandil saavutatud olema.

Hoiatatud on sedagi, et ministeeriumi väljakäidud prognoos on esialgne ega pruugi praegu esitatud kujul realiseeruda. Viimastel aastatel on juhtunud korduvalt, et ministeeriumi väljakäidud ideed jõustatakse seaduse kujul ning vaevalt jõuab uuendusega kohaneda ning oma valla õigusruumi selle järgi korrastada, kui muudatus siiski tühistatakse. Seetõttu ei saa riiklikusse koolivõrgu korrastamisse sellisel kujul suhtuda veel täie tõsidusega, kuid seda ei saa ka ignoreerida.

Leian, et olukorras, kus riik pöördub seni valitud arenguteelt kõrvale ning võtab ette kardinaalsed ümberkorraldused, ei ole Türi valla koolivõrgu korrastamine enam asi iseeneses. Riiklike ümberkorralduste valguses tuleks olla võimalikult ettenägelik ning kohapealset haridusturgu kaitsta.

Ma ei propageeri siinkohal tingimata jätkama senisel kujul, sest ilmselt just sellist valikut tuleks riik mõne aasta pärast appi „korrastama". Juhul, kui ta oma praegu väljakäidud kavale kindlaks jääb.

Soovides luua Türile põhikooli ja puhast gümnaasiumi, tuleb kõigepealt endalt küsida, kellele see gümnaasium mõeldud on, missuguse õppekava alusel seal õpetatakse, mitu õppesuunda oleks optimaalne, mitu paralleeli igas klassis on, kui suur on võimalik õpilaste arv klassis, kas meie koolides on praegu õpetajaid, kes (võimalikel uutel) õppekavadel õpetaksid jms. Gümnaasium ei ole kindlasti ainult kõrgkooli lävepakk - tänapäeval õpetatakse kutsekoolides paljusid vajalikke erialasid ainult keskhariduse järgselt. Seetõttu ei saaks omavalitsus gümnaasiumiastmesse kandideerijatele n-ö kõrghariduslikke ettekirjutusi teha. Osa õpilasi õpib täna gümnaasiumiastmes selleks, et avardada oma edaspidiseid valikuvõimalusi, mis ei tähenda tingimata kõrgkooli astumist.

Võimalik on ka kahe praeguse linnagümnaasiumi baasil moodustada üks uus gümnaasium kõikide kooliastmetega, kuid erilist majanduslikku efekti see küll ei anna. Samuti ei ole selline koolide liitmine niisama lihtne, kuna tegemist on erineva õppekorralduse ning õppesuundadega koolidega, mistõttu ei ole ühte kooli teise külge liita võimalik- tuleks ellu kutsuda täiesti uus õppeasutus täiesti uue õppekava ning õppekorraldusega. Küsimuseks jääb siinkohal, miks?

Juhin veelkord tähelepanu sellele, et vallavolikogu ei otsusta selle aasta detsembris, et 1. septembrist 2009 on vallas teistsugune koolivõrk. Vallavolikogu analüüsib senist olukorda ning annab (loodetavasti lähtuvalt valla üldisest arengusuunast) juhised valla hariduse valdkonna arengukava koostamiseks. Kui see arengukava ühel päeval koostatud ning vallavolikogus kinnitatud saab, alles siis on võimalik selle baasil konkreetseid otsuseid või ettekirjutusi teha. Valla hariduse valdkonna arengukava koostamisel osalevad kindlasti ka kõikide koolide esindajad, sest nagu iga teine arengukava, on ka hariduse oma eelkõige kokkulepe.

Ei tahtnud ma siinkohal kedagi ärritada või rahuinglit mängida. Lihtsalt kohutavalt mõttetu on kulutada auru kellegi süüdistamise ning üksteisele vastandamise peale olukorras, kus valdkond vajab üksmeelt ja kompromisse. Haridusvaldkond saab riiklike eelarvekärbete ning riikliku poliitika tõttu niigi piisavalt räsitud ja muserdatud. Arvan, et igaüks (õpilane, õpetaja, lapsevanem, ametnik, volinik) saab aru, et omavalitsus ei saa haridusvaldkonnas teha kehvadeks aegadeks ajutisi valikuid, vaid suund tuleb võtta sirge ja selge. Või siis teema üldse mingiks ajaks päevakorralt maha võtta.

Õigus on neil, kes väidavad, et vallavalitsuses puudub teema suhtes läbiv seisukoht. Puudub jah. Eks ole juba ametijuhendite kaudu erinevate ametnike ametijuhenditesse vastandlikkus sisse programmeeritud. Seetõttu kutsun siinkohal kõiki üles valla haridusvaldkonna reformimisel distantseeruma erakondlikust ideoloogiast, positsioonist volikogus, alluvussuhtest või eelarvamustest. Lihtsalt mõelge, kes te tegelikult olete, mis teile päriselt korda läheb ning missugune haridusmudel teile kui vallakodanikule kõige enam meeldiks. Ehk on otsustamine sel moel valutum ja kergem.